

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Навчально-науково-виробничий центр
(назва факультету/підрозділу)

Кафедра менеджменту
(назва кафедри)

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Правове регулювання туристичної діяльності
(назва навчальної дисципліни)

обов'язкова професійна

(обов'язкова загальна або обов'язкова професійна або вибіркова)

за освітньою (освітньо-професійною) програмою

Туризм

(назва освітньої програми)

підготовки Бакалавр

найменування освітнього ступеня

у галузі знань 24 «Сфера обслуговування»

код та найменування галузі знань

за спеціальністю 242 «Туризм»

Рекомендовано кафедрою

менеджменту на 2023–2024

(назва кафедри)

навчальний рік.

Протокол від «28» серпня 2023 року

№ 1

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни « Правове регулювання туристичної діяльності »
(назва навчальної дисципліни)

2023 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Навчальна дисципліна «Правове регулювання туристичної діяльності» є одним із професійно-орієнтованих курсів програми підготовки фахівців з туризму. В її межах розглядаються особливості, по-перше, формування та реалізації туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів, по-друге, ідентифікації туристичної документації й упровадження її на практиці, а по-третє, прийняття обґрунтованих рішень і настання відповідальності за результатами туристичної діяльності.

Увага приділяється наданню здобувачам вищої освіти (далі – здобувачі) відповідних навичок і вмінь щодо реалізації своєї управлінської ідеї та результатів праці на користь організації та суспільства у сфері туристичної діяльності.

Відмінною особливістю даного курсу є те, що під час аудиторних занять розглядаються як теоретичні аспекти формування та розвитку договірної практики у сфері туристичної діяльності в Україні й за кордоном, так і сучасні моделі здійснення туристичної діяльності та її правового регулювання. Це практичне спрямування аудиторних занять покликане забезпечити кваліфіковану професійну підготовку майбутніх фахівців з урахуванням наявних соціально-економічних умов, що визначають межі розвитку туристичної сфери.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Помаза-Пономаренко Аліна Леонідівна, викладач кафедри менеджменту, д.держ.упр., с.д.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Лермонтовська, 28, Робочий номер телефону – 704-14-31.
E-mail	romaza.ponomarenko@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	- державне регулювання в туристичній сфері; - інституційний, організаційний та інфраструктурний розвиток туристичної сфери
Професійні здібності	- професійні знання і значний досвід теоретико-методологічних питань державно-правового регулювання в туристичній сфері; - значний досвід проведення навчальних занять у вищій школі із застосуванням творчих форм роботи
Наукова діяльність за освітнім компонентом	- правове регулювання туристичної діяльності.

Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни – аудиторні заняття з навчальної дисципліни «Правове регулювання туристичної діяльності» проводяться згідно із затвердженим розкладом. Електронний варіант розкладу розміщено на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щовівторка з 11.00 до 12.00 в аудиторії № 5 навчально-науково-виробничого центру НУЦЗ України. У разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

Мета вивчення дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти теоретичних знань щодо системи правового регулювання туристичної діяльності України та країн-членів ЄС, а також навичок, що пов'язані з роботою з нормативно-правовими актами, які становлять підґрунтя цієї системи.

Вивченню навчальної дисципліни «Правове регулювання туристичної діяльності» передують отримання знань і умінь у межах інших дисциплін (правознавство, організація туристичного обслуговування). У свою чергу оволодіння знаннями й уміннями в межах навчальної дисципліни «Правове регулювання туристичної діяльності» дозволить належним чином виконати та захистити кваліфікаційну роботу.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	очна (денна)
Статус дисципліни (обов'язкова загальна або обов'язкова професійна або вибіркова)	обов'язкова професійна
Рік підготовки	4
Семестр	7
Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	4
- кількість модулів	2
- загальна кількість годин	120
Розподіл часу за навчальним планом:	
- лекції (годин)	24
- практичні заняття (годин)	26
- семінарські заняття (годин)	–
- лабораторні заняття (годин)	–
– курсовий проект (робота) (годин)	–
- інші види занять (годин)	–

- самостійна робота (годин)	70
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	–
- підсумковий контроль (диференційний залік, екзамен)	екзамен

Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: правознавство, організація туристичного обслуговування.

Перелік раніше здобутих результатів навчання:

— знати, розуміти і вміти використовувати на практиці набуті теоретичні знання і практичні навички з метою використання методологічного апарату навчальної дисципліни для вирішення теоретичних і прикладних задач, що постають перед фахівцями туристичної галузі;

— пояснювати особливості використання туристичного продукту та надання туристичних послуг;

— досліджувати динаміку та структуру міжнародних і вітчизняних туристичних потоків, виділяти й оцінювати їх якісні характеристики в процесі визначення туристичного потенціалу території та відповідних підприємств з метою його подальшого раціонального використання в туристичній діяльності;

— установлювати зв'язки з експертами туристичної та інших галузей.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми _____ «Туризм» _____, назва

вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання

Програмні результати навчання	ПРН
Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів.	ПР01
Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.	ПР02
Знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ.	ПР03
Розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт.	ПР07
Організовувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі використання сучасних	ПР09

інформаційних, комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості і норм безпеки.	
Встановлювати зв'язки з експертами туристичної та інших галузей.	ПР13
Проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття.	ПР14
Проявляти толерантність до альтернативних принципів та методів виконання професійних завдань.	ПР15
Дисциплінарні результати навчання	<i>аббревіатура</i>
Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів.	ПР01
Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму та вміти їх порівнювати із законодавчими термінами.	ПР02
Знати і розуміти особливості правового регулювання окремих видів туризму.	ПР03
Розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт, дотримуючи договірних зобов'язань.	ПР07
Організовувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг з урахуванням стандартів у сфері туризму, а також дотримання норм безпеки.	ПР09
Встановлювати зв'язки з органами державної влади, що здійснюють регулювання у сфері туризму.	ПР13
Проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття, дотримуватись правових аспектів і етичних засад здійснення туристичної діяльності, що напрацьовані у Європейському Союзі.	ПР14
Проявляти толерантність до альтернативних принципів та методів виконання професійних завдань, розуміючи особливості відповідальності за порушення законодавства у сфері туристичної діяльності.	ПР15

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, ПК
Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його	ЗК01

сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	
Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	ЗК02
Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу	ЗК04
Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел	ЗК06
Здатність працювати в міжнародному контексті	ЗК07
Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми	ЗК09
Здатність планувати та управляти часом	ЗК13
Знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності	ФК15
Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	ФК16
Здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління	ФК18
Розуміння принципів, процесів і технологій організації роботи суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем	ФК22
Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства	ФК29
Здатність працювати з документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктом туристичного бізнесу	ФК30
Очікувані компетентності з дисципліни	<i>аббревіатура</i>
Здатність працювати в міжнародному контексті	К07

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

Тема 1.1. Правові засади регулювання туристичної сфери

Туристська діяльність як об'єкт правового регулювання. Понятійний апарат у сфері туризму за законодавством України. Концептуальні засади системи правового регулювання туризму в Україні та проблеми її реалізації. Конституція України як правова основа розвитку туризму. Законодавство

України про туризм, загальної дії. Спеціальне законодавство України про туризм.

Тема 1.2. Правове визначення суб'єктів туристичної діяльності

Органи державної влади, що здійснюють регулювання у сфері туризму (загальної та спеціальної компетенції). Суб'єкти туристичної діяльності: сутність, види, права й обов'язки. Громадські туристичні організації: правові засади створення та функціонування. Туристи як суб'єкти туристичних правовідносин (права, обов'язки тощо).

Тема 1.3. Організаційно-правові засади туристичної діяльності

Сутність організаційно правового регулювання туристичної діяльності.

Ліцензування туристичної діяльності. Законодавство України, що встановлює вимоги до провадження туроператорської діяльності. Органи ліцензування тур операторської діяльності. Перелік документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для туроператорської діяльності: організаційні вимоги; загальні вимоги до службового приміщення (офісу); кваліфікаційні вимоги; вимоги до кадрового складу працівників туроператора і турагента; вимоги до фінансового забезпечення відповідальності туроператорів та турагентів; загальні вимоги при укладанні договорів при здійсненні туристичної діяльності; вимоги, щодо забезпечення страхового захисту туристів; вимоги до інформаційно-рекламної діяльності туроператорів і турагентів та інші. Гендерні аспекти організаційно-правового забезпечення розвитку туризму.

Сертифікація і стандартизація у сфері туризму. Державна система стандартизації безпосередньо у сфері туристичної діяльності. Обов'язкова і добровільна сертифікація. Правила проведення обов'язкової сертифікації готельних послуг та послуг харчування. Категоризація об'єктів туристичної інфраструктури. Правове регулювання процедури встановлення категорій готелям та іншим об'єктам, що надають послуги з тимчасового розміщення (проживання). Міжнародні системи класифікації готелів.

Тема 1.4. Договірні відносини у сфері туризму

Загальні умови укладання договорів у сфері туризму. Правові засади укладання договору на туристичне обслуговування, права та обов'язки сторін. Відповідальність за невиконання договірних зобов'язань. Договір комерційної концесії та договір франчайзингу у сфері туризму.

Тема 1.5. Безпека туризму

Нормативно-правове регулювання безпеки туризму. Міжгалузева програма забезпечення захисту та безпеки туристів. Види ризиків у сфері туризму: правові заходи запобігання. Фінансові гарантії відповідальності туроператора та турагента як запобіжний захід фінансової безпеки.

Право на свободу туристичних подорожей та Шенгенський простір. Захист інтересів українських туристів за межами України.

Тема 1.6. Правове регулювання порядку виїзду з України та в'їзду в Україну з метою туризму

Порядок здійснення права громадян України на виїзд за кордон і в'їзд в Україну; правове регулювання оформлення документів для зарубіжних поїздок. Особливості правового регулювання виїзду дітей за кордон на відпочинок і оздоровлення.

Загальні правила в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну, їх виїзду України і транзитного проїзду через її територію.

Правове регулювання порядку оформлення візових документів для в'їзду в Україну. Правові наслідки порушення законодавства України іноземцями та особами без громадянства, а також юридичними і фізичними особами, які приймають чи надають їм послуги.

МОДУЛЬ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ

Тема 2.1. Правове забезпечення страхування в туристичній діяльності

Поняття страхового полісу в туризмі за законодавством України. Правові засади укладання договору страхування в туризмі, його основні елементи. Основні види страхування та особливості правового регулювання в туризмі: обов'язкове медичне страхування туристів та страхування від нещасного випадку; страхування цивільної відповідальності туриста; страхування відповідальності суб'єкта туристичної діяльності; майнове страхування – страхування багажу туриста під час подорожі; страхування анулювання договору про туристичне обслуговування з поважних причин; асістанс, його особливості; обов'язкове страхування автоцивільної відповідальності за кордоном – «Зелена картка».

Тема 2.2. Особливості правового регулювання окремих видів туризму

Основні види туризму за законодавством України. Морські та річкові круїзи: поняття та види. Організація та обслуговування морських і річкових подорожей. Правові основи здійснення морських круїзів. Договірні зобов'язання на морському транспорті. Договір морського перевезення пасажирів. Поняття договору морського круїзу. Договір морського агентування. Договір чартеру (фрахтування) суден на певний час. Договір лізингу судна. Договір морського страхування. Порядок здійснення річкових круїзів. Відповідальність організаторів круїзу. Особливості правового регулювання сільського туризму в Україні. Європейський досвід правового регулювання розвитку сільського туризму.

Тема 2.3. Правове регулювання оподаткування суб'єктів туристичної діяльності

Система законодавства про оподаткування суб'єктів туристичної діяльності в Україні. Загальнодержавні податки і збори, особливості їх правового регулювання в туризмі. Місцеві податки і збори, особливості їх правового регулювання в туризмі. Податкові пільги, особливості їх законодавчого регулювання в туризмі.

Тема 2.4. Правові засади здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туристичної діяльності

Загальні правила здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туристичної діяльності. Органи контролю за діяльністю суб'єктів господарювання у сфері туризму. Контроль за додержанням Ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності. Контроль за здійсненням туристського супроводу. Податкові перевірки суб'єктів туристичної діяльності. Перевірки фондів соціального страхування: у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням; від нещасного випадку та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності; на випадок безробіття. Перевірка інспекції з праці. Перевірки суб'єктів туристичної діяльності державними органами у сфері захисту прав споживачів.

Тема 2.5. Відповідальність за порушення законодавства у сфері туристичної діяльності

Види порушень законодавства України в галузі туризму: загальні положення. Види юридичної відповідальності за порушення у сфері туризму. Адміністративні правопорушення та відповідальність за їх вчинення. Цивільно-правова відповідальність: загальні положення. Забезпечення виконання зобов'язань. Правові наслідки порушення зобов'язань. Відповідальність за порушення зобов'язання. Дисциплінарна відповідальність у сфері туризму. Господарсько-правова відповідальність. Кримінальна відповідальність у сфері туризму.

Тема 2.6. Правові аспекти співробітництва України з Європейським Союзом у сфері туризму

Правові основи євроінтеграційних процесів України та адаптація законодавства до норм ЄС. Гармонізація законодавства України про туризм з нормами Європейського Союзу. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і ЄС та їх державами-членами. Основні напрями співпраці України з державами-членами ЄС у галузі туризму. Інститути громадянського суспільства та євроінтеграційні процеси України: правові основи.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
лекції		практичні (семинарські) заняття	лабораторні заняття (інші види занять)	самостійна робота	модульна контроль на робота	
7- й семестр						
Модуль 1. Загальна характеристика туристичної сфери в Україні						
Тема 1.1. Правові засади регулювання туристичної сфери	10	2	2	–	6	–
Тема 1.2. Правове визначення суб'єктів туристичної діяльності	10	2	2	–	6	–
Тема 1.3. Організаційно-правові засади туристичної діяльності	12	2	4	–	6	–
Тема 1.4. Договірні відносини у сфері туризму	10	2	2	–	6	–
Тема 1.5. Безпека туризму	9	2	2	–	5	–
Тема 1.6. Правове регулювання порядку виїзду з України та в'їзду в Україну з метою туризму	10	2	2	–	6	–
Разом за модулем 1	61	12	14	–	35	–

7- й семестр						
Модуль 2. Особливості правового регулювання туристичної сфери						
Тема 2.1. Правове забезпечення страхування в туристичній діяльності	10	2	2	–	6	–
Тема 2.2. Особливості правового регулювання окремих видів туризму	10	2	2	–	6	–
Тема 2.3. Правове регулювання оподаткуванн я суб'єктів туристичної діяльності	10	2	2	–	6	–
Тема 2.4. Правові засади здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туристичної діяльності	10	2	2	–	6	–
Тема 2.5. Відповідальні сть за порушення законодавств а у сфері туристичної діяльності	9	2	2	–	5	–
Тема 2.6. Правові аспекти співробітницт ва України з Європейськи м Союзом у сфері туризму	10	2	2	–	6	–
Разом за модулем 2	59	12	12	–	35	–
Разом	120	24	26	–	70	–

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Правові засади регулювання туристичної сфери	2
2.	Правове визначення суб'єктів туристичної діяльності	2
3.	Організаційно-правові засади туристичної діяльності	4
4.	Договірні відносини у сфері туризму	2
5.	Безпека туризму	2
6.	Правове регулювання порядку виїзду з України та в'їзду в Україну з метою туризму	2
7.	Правове забезпечення страхування в туристичній діяльності	2
8.	Особливості правового регулювання окремих видів туризму	2
9.	Правове регулювання оподаткування суб'єктів туристичної діяльності	2
10.	Правові засади здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туристичної діяльності	2
11.	Відповідальність за порушення законодавства у сфері туристичної діяльності	2
12.	Правові аспекти співробітництва України з Європейським Союзом у сфері туризму	2
13.	Разом	26

Теми лабораторних і семінарських занять навчальним планом не передбачені.

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Науковий реферат

З метою поглиблення знань із дисципліни, набуття навичок самостійної роботи з літературою пропонується виконання індивідуальних творчих завдань у вигляді написання наукових рефератів. Написання реферату займає важливе місце у процесі організації самостійної роботи студентів і є важливим засобом поглиблення знань з навчальної дисципліни. Реферати стимулюють до більш глибокого вивчення предмета, розвивають вміння користуватися навчальною літературою і законодавством, складати бібліографію. Реферати виконуються на основі самостійного вивчення рекомендованої літератури і законодавства, перелік яких не обмежує ініціативи студента і його можливостей у використанні більш широкого кола наукових досліджень.

Вказівки до виконання індивідуальних завдань

Однією з форм індивідуальної творчої роботи є *написання та захист реферату*. Робота над рефератом складається із наступних етапів: вибір теми

на основі тематики, затвердженої кафедрою; накопичення інформаційного матеріалу; підготовка та написання реферату; захист реферату.

Реферат повинен мати наступну структуру:

- план;
- короткий вступ;
- виклад основного змісту теми;
- висновки;
- список використаної літератури.

План – це логічна основа реферату, від нього залежить структура, зміст, логічний зв'язок частин реферату. Розробка плану розпочинається з ознайомлення з відповідною літературою, на основі якої складається попередній план з двох-трьох пунктів. План не слід занадто деталізувати – в ньому даються основні, центральні питання теми в логічній послідовності. Доцільно попередньо складений план реферату узгодити на консультації з викладачем. Маючи попередній план, необхідно звернутися до бібліографії. Суттєву допомогу в ознайомленні з бібліографією можуть надати бібліотечні каталоги (алфавітний, предметний), довідкова література (енциклопедії, словники, статистичні збірники), наукова та періодична література (монографії, журнали, газети).

Основному тексту в рефераті передує вступ. У ньому необхідно показати значення, актуальність проблеми, яка розглядається, обґрунтувати вибір теми, сформулювати основну мету, яка буде розкрита в рефераті. В основній частині роботи велику увагу слід приділити глибокому теоретичному аналізу як теми в цілому, так і окремих її питань, правильно ув'язати теоретичні положення з практикою, розкрити матеріал відповідно до складеного плану. Виклад основних питань завершується короткими висновками, де узагальнюються найважливіші положення, розглянуті в рефераті. Реферат повинен бути написаний грамотно, без помилок, повторів, скорочень.

Важливе значення має правильне оформлення реферату. На титульному аркуші необхідно вказати назву вищого навчального закладу, факультету, реферату, групу, своє прізвище та ініціали, прізвище наукового керівника. На наступному аркуші наводиться план реферату з вказаними сторінками відповідних розділів.

Текст реферату повинен бути набраним на комп'ютері (або ж написаний від руки) з одного боку аркуша формату А4, шрифт – Times New Roman, розмір – 14, поля: верхнє та нижнє – 20 мм, лівє – 30 мм, правє – 10 мм, інтервал – 1,5.

Кожен розділ плану починається з нової сторінки.

Сторінки повинні бути пронумеровані у правому верхньому куті.

Обсяг реферату – 25-30 сторінок друкованого тексту, або 40-45 аркушів написаних від руки.

Текст реферату повинен містити посилання на використані літературні джерела. Цитати з використаних джерел необхідно брати в лапки і давати точні та повні посилання на ці джерела. Зазначені у тексті цитати повинні відповідати посиланням на джерела, з яких вони наведені, та оформлені

таким чином: [1, с. 25], де перша цифра – номер джерела за списком використаної літератури, а друга – номер сторінки.

Посилання робляться у вигляді зносок (у нижній частині сторінки). Зноски подаються за існуючими бібліографічними правилами (автор, назва роботи, місце і рік видання, номер сторінки). Посилання повинні бути пронумеровані. У кінці роботи з дотриманням бібліографічних правил подається список використаних правових джерел та літератури у такій послідовності: 1) нормативно-правові акти та інші правові документи (подаються за юридичною силою і датою прийняття); 2) література (подається в алфавітному порядку); 3) інші матеріали.

Бібліографічний список має містити: прізвищ автора, з наведенням назви праці (статті), видавництва, року видання та загальної кількості сторінок. Підготовлений реферат захищається на семінарському або індивідуальному занятті. Аргументом для підготовки до захисту реферату є позитивна рецензія наукового керівника, в іншому випадку його необхідно доопрацювати відповідно до даних у ній рекомендацій.

Реферат не допускається до захисту, якщо: текст реферату є компіляцією тексту підручника чи іншого джерела такого виду; основні питання не розкрито або викладено фрагментарно; текст містить помилки; реферат оформлено неправильно.

Підготовка до захисту реферату включає усунення недоліків і помилок, указаних у рецензії, та складання короткого резюме реферату (визначення важливих понять, фактів, формулювання висновків), що буде сприяти закріпленню матеріалу в пам'яті і вільному його викладу під час захисту.

Рекомендована тематика для реферату:

1. Туристична діяльність держави.
2. Система органів, що здійснюють регулювання у сфері туризму.
3. Загальна характеристика основних нормативно-правових актів, що регламентують туристичну діяльність.
4. Центральний орган виконавчої влади у сфері туризму України: повноваження, компетенція та засади правового регулювання.
5. Департамент туризму та курортів України.
6. Договір на туристичне обслуговування (договір з туристом), який укладається між туроператором та туристом.
7. Договір на туристичне обслуговування (договір з туристом), який укладається між турагентом та туристом.
8. Агентський договір, який укладається між туроператором та турагентом.
9. Агентський договір, який укладається між готелем (засобом розміщення) і турагентом.
10. Договір на реалізацію готельних послуг, який укладається між

готелем (засобом розміщення) і туроператором.

11. Статут Всесвітньої туристської організації (ВТО або UNWTO).
12. Конференція ООН з міжнародного туризму та подорожі.
13. Хартія туризму. Кодекс туристів.
14. Міжнародні конвенції та правила. Міжнародні договори України у сфері туризму.
15. Особливості здійснення діяльності в Україні іноземними суб'єктами туристичної діяльності.
16. Порядок виїзду громадян України за кордон.
17. Особливості виїзду за кордон неповнолітніх.
18. Поняття та види підприємницької діяльності у сфері туризму.
19. Суб'єкти підприємницької діяльності у сфері туризму.
20. Особливості укладення контракту з Директором туристичної фірми (трудовий контракт між власником і директором туристичної компанії).
21. Контроль за додержанням ліцензійних умов у туристичній сфері.
22. Методика розрахунку обсягів туристичної діяльності.
23. Стандарти у сфері туризму.
24. Державна реєстрація юридичних та фізичних осіб – підприємців.
25. Економіко-правові аспекти туристичної діяльності в Україні.
26. Порядок притягнення до цивільно-правової відповідальності.
27. Поняття та види юридичної відповідальності у туристичній сфері.
28. Поняття, види та повноваження правоохоронних органів в Україні у туристичній сфері.
29. Урегулювання конфліктів між туристичною фірмою та споживачем туристичних послуг.
30. Зовнішньоекономічний контракт (договір комісії), який укладається між іноземною туристичною фірмою та українським туроператором.
31. Зовнішньоекономічний договір (форма, зміст, істотні умови) у туристичній сфері.

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчальні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

У навчальній дисципліні використовуються такі методи навчання і викладання:

– методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда); наочні методи навчання (демонстрація); практичні методи навчання (практична робота);

– методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний; традуктивний;

– методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто

навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий;

– інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою; навчання з використанням технічних ресурсів; інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;

– самостійна робота.

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є екзамен і тестування під час модульного контролю, а також виконання індивідуальних та групових завдань на практичних заняттях.

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів за освітніми компонентами, здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України з переведенням в оцінку за рейтинговою шкалою - ЄКТС та в 4-бальну шкалу.

Таблиця відповідності результатів оцінювання знань з навчальної дисципліни за різними шкалами

За 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України	За рейтинговою шкалою (ЄКТС)	За 4-бальною шкалою
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно
0–34	F	

Критерії оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться у формі фронтального й індивідуального опитування, а також опрацювання практичних ситуацій. Цей вид контролю здійснюється на кожному практичному занятті (за результатами попереднього виконання завдань самостійної роботи). При цьому поточний контроль передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих практичних

навичок під час виконання практичних робіт.

Модульний контроль проводиться з метою визначення стану успішності здобувачів за період навчання. Здійснюється шляхом проведення тестування. Тестування – метод оцінювання навчальних досягнень здобувачів, допомагає виявити наявність певних знань, умінь і навичок, засвоєних здобувачами під час аудиторних занять. Застосовуються тестові завдання закритої (з вибором однієї або кількох правильних відповідей) та відкритої (не мають запропонованих варіантів відповідей) форми. Тестування складається з окремих тестів. Тести охоплюють набір завдань, що відповідають структурі та змісту змістового модуля навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі. Кожна відповідь на екзамені складається з двох теоретичних питань. Відповідь повинна містити: формулювання сутності основних понять, сутності, структури і функцій правового регулювання туристичної діяльності, концептуальні засади формування його системи, порівняння українських, європейських та світових практик щодо здійснення туристичної діяльності та її правового регулювання, а також формулювання висновків. Питання оцінюються за повнотою відповіді.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Види навчальних занять		Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних занять
I. Поточний контроль				
Модуль 1	лекції	6	0	0
	практичні заняття*	6	4	24
	за результатами виконання контрольних (модульних) робіт (модульний контроль)*	1	10	10

Разом за модуль 1				34
Модуль 2	лекції	6	0	0
	практичні заняття*	6	4	24
	за результатами виконання контрольних (модульних) робіт (модульний контроль)*	1	10	10
Разом за модуль 2				34
Разом за поточний контроль				68
II. Індивідуальне завдання (науково-дослідне)				10
III. Підсумковий контроль (екзамен)				22
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи				100

Поточний контроль.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 4 балів):

4 бали – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Розвиває власну думку, самостійно добирає приклади;

3 бали – у цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності;

2 бали – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності та помилки;

1 бал – частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє зміст теоретичних питань та практичних завдань, не знає відповіді на поставлені питання або побіжно розкрив лише окремі положення.

Викладачем оцінюється самостійність думок, логіка викладу та якість аргументації, повнота розкриття навчальних питань, культура мовлення і діалогу, використання навчальної, наукової та спеціальної літератури, вміння виділяти головне, узагальнювати, робити висновки.

Модульний контроль.

Критерії оцінювання знань здобувачів на модульному контролі (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів):

10 балів – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає під час письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, розвиває власну думку, самостійно добирає приклади. Правильно вирішив усі тестові завдання;

8-9 бали – здобувач достатньо володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань;

6-7 бали – у цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності. Правильно вирішив половину тестових завдань;

4-5 бали – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив меншість тестових завдань;

1-3 бал – частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє зміст теоретичних питань та практичних завдань, не знає відповіді на поставлені питання або побіжно розкрив лише окремі положення. Не вирішив жодного тестового завдання.

Індивідуальні завдання.

Індивідуальна самостійна робота є однією з форм роботи здобувача, яка передбачає створення умов для повної реалізації його творчих можливостей, застосування набутих знань на практиці.

Здобувачу необхідно здійснити поглиблене вивчення теми з рекомендованих за програмою курсу, підготувати науковий реферат і захистити його на практичному занятті.

Критерії оцінювання індивідуальної самостійної роботи здобувачів (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів):

10 балів – здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

6-9 бали – вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі;

5-7 бали – частково володіє матеріалом та може окреслити лише деякі проблеми теми;

1-4 бали – поверхово розкрив лише окремі положення при цьому допустив суттєві помилки;

0 бали – не знає відповіді на поставлені питання.

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість у правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міждисциплінарні та внутрішньо предметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблемного питання, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат), уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал.

Підсумковий контроль.

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені (оцінюється від 0 до 22 балів):

17–22 балів – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань;

13–16 бали – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкриває зміст теоретичних питань. При викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

9–12 балів – у цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст, але поверхово аналізує матеріал без глибокого всебічного аналізу, без обґрунтування та аргументації, при цьому допускає окремі суттєві неточності та помилки.

5–8 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань, допускаючи при цьому суттєві неточності.

1–4 балів – частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості теоретичних питань. Відповіді загальні, при цьому допускаються суттєві помилки.

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань.

Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену:

1. Охарактеризуйте туристичну діяльність як об'єкт правового регулювання.

2. Назвіть понятійний апарат у сфері туризму за законодавством України.

3. Опишіть концепція системи правового регулювання туризму в Україні та проблеми право реалізації.

4. Схарактеризуйте спеціальне законодавство України про туризм.

5. Назвіть міжнародно-правові акти у сфері туризму.

6. Сформулюйте поняття суб'єкти туристичних правовідносин та їх склад.
7. Назвіть правовий статус суб'єктів туристичних правовідносин.
8. Опишіть органи державної влади, що здійснюють регулювання в сфері туризму.
9. Опишіть державне агентство України з туризму та курортів: склад, повноваження, права та обов'язки.
10. Охарактеризуйте поняття суб'єкти туристичної діяльності: сутність, види, права та обов'язки.
11. Опишіть організаційно-правові форми суб'єктів підприємницької діяльності, що можуть здійснювати надання туристичних послуг.
12. Назвіть громадські туристичні організації: правові засади створення та функціонування.
13. Охарактеризуйте поняття туристи як суб'єкти туристичних правовідносин (суб'єктивні права, свободи і юридичні обов'язки тощо).
14. Опишіть сутність організаційно-правового регулювання туристичної діяльності.
15. Опишіть схему ліцензування туристичної (туроператорської) діяльності.
16. Назвіть законодавство України, що встановлює вимоги до провадження туроператорської та турагентської діяльності. Ліцензійні умови.
17. Перерахуйте органи ліцензування туроператорської та турагентської діяльності. Перелік документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для туроператорської та турагентської діяльності.
18. Що таке стандартизація у сфері туризму.
19. Що таке сертифікація у сфері туризму.
20. Опишіть поняття категоризація об'єктів туристичної інфраструктури.
21. Назвіть правові засади укладення договору на туристичне обслуговування, права та обов'язки сторін.
22. Опишіть відповідальність за невиконання договірних зобов'язань щодо туристичного обслуговування.
23. Проаналізуйте правові підстави укладення агентського договору, його особливості. Межі відповідальності сторін за посередницьким договором.
24. Охарактеризуйте договір комерційної концесії та договір франчайзингу в сфері туризму.
25. Назвіть інші види договорів у сфері туризму за законодавством України.
26. Опишіть види ризиків у сфері туризму: правові заходи запобігання.
27. Опишіть фінансові гарантії відповідальності туроператора та турагента як запобіжний захід фінансової безпеки.
28. Надайте визначення поняттю туристичні формальності: сутність та правові засади дотримання.
29. Назвіть порядок здійснення права громадян України на виїзд за

кордон і в'їзд в Україну.

30. Надайте аналіз обмеженню щодо виїзду за кордон громадян України.

31. Проаналізуйте правове регулювання оформлення документів для зарубіжних поїздок.

32. Опишіть особливості правового регулювання виїзду дітей за кордон на відпочинок і оздоровлення.

33. Назвіть загальні правила в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію. Оформлення візових документів.

34. Назвіть правові наслідки порушення законодавства України іноземцями та особами без громадянства, а також юридичними й фізичними особами, які їх приймають чи надають їм послуги.

35. Охарактеризуйте поняття страхового полісу в туризмі за законодавством України.

36. Назвіть правові засади укладення договору страхування в туризмі, його основні елементи.

37. Проаналізуйте основні види страхування та особливості правового регулювання в туризмі.

38. Дайте характеристику обов'язковому медичному страхуванню туристів та страхуванню від нещасного випадку.

39. Порівняйте страхування цивільної відповідальності туриста та страхування відповідальності суб'єкта туристичної діяльності.

40. Поясніть принципи майнового страхування – страхування багажу туриста під час подорожі.

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

3. З навчальною метою під час заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з дозволу викладача.

4. Здобувач має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

5. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагіат.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базова література

1. Батир Ю.Г., Лопатченко І.М., Помаза-Пономаренко А.Л.,

Статівка О.М. Державне регулювання сталого розвитку туризму в Україні // Вісник Національного університету цивільного захисту України (Серія «Державне управління»). 2020. № 2 (13). URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/12180/1/P-PLBS.pdf>.

2. Домбровська С.М., Білотіл О.М., Помаза-Пономаренко А.Л. Державне регулювання туристичної галузі України : монографія. Харків: НУЦЗУ, 2016. 196 с.

3. Домбровська С.М., Помаза-Пономаренко А.Л., Рибальченко Н.П. Туризм і право на нього в контексті гарантування безпеки: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2022. 272 с.

4. Помаза-Пономаренко А.Л., Батир Ю.Г., Лопатченко І.М., Шевчук Ю.Р., Чечета К.О., Філенко Д.С. Євроінтеграція України, захист прав її громадян і розвиток туризму як стратегічні напрями державної політики // Вісник Національного університету цивільного захисту України (Серія «Державне управління»). 2020. № 2 (13). URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/11966/3/P-PBL.pdf>.

5. Помаза-Пономаренко А.Л., Грень Л.М., Батир Ю.Г., Лопатченко І.М. Е-туризм як напрям соціально-економічного розвитку держави (Частина 1) // Хмельницький часопис. 2021. Спецвипуск. С. 25-35.

6. Помаза-Пономаренко А., Лядер А., Дольнікова Ю. Проблеми та перспективи розвитку туризму в сучасних умовах // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Тренди розвитку менеджменту, фінансів та бізнес-технологій в умовах формування сучасної економіки та суспільства». 30.11.2022 р., м. Київ.

7. Помаза-Пономаренко А.Л. Розвиток туризму в Україні у воєнний і післявоєнний періоди // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. Том 33 (72) № 5. С. 6–11.

8. Помаза-Пономаренко А.Л. Правове регулювання туристичної діяльності : курс лекцій. Харків : НУЦЗУ, 2023. 165 с.

9. Алоян Р.Т. Адміністративно-правове забезпечення безпеки туризму в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Київ, 2015. 23 с.

10. Ващишин М. Правове регулювання туристичної діяльності : навч.-метод. посіб. Львів: ПП Сорока Т.Б., 2014. 168 с.

11. Данілова І.О. Правове регулювання туристичної діяльності в Україні // Часопис Київського університету права. 2017. № 1. С. 191–195.

12. Закон України «Про туризм». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

13. Кіріяджи В.В. Правове регулювання галузей турбизнесу: учбов. посібник. Донецьк: ДІТБ, 2002. 339 с.

14. Козловський Є.В. Правове регулювання туристичної діяльності : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури. 2015. 272 с.

15. Кубах А.І., Коляда Т.А., Харитонов О.В. Правове регулювання

туристичної діяльності : навч. посіб. Харків: ХНАМГ. 2010. 282 с.

16. Маринин М.М. Туристские формальности и безопасность в туризме. М. : Финансы и статистика, 2002. 144 с.

17. Правове регулювання туристичної діяльності : навч. посіб. / Г.М. Брусільцева, О.Г. Зима. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2019. 214 с.

18. Правове регулювання туристичної діяльності в Україні : Збірник нормативноправових актів / Під заг. ред. проф. В.К. Федорченка; Київ. ун-т туризму, економіки і права. К. : Юрінком Інтер, 2002. 640 с.

Додаткова література

19. Вихристенко Б.І., Опанасюк Н.А. Практико-правові аспекти діяльності громадських туристичних організацій України та інших держав // Бюлетень Міністерства юстиції України. 2007. № 5. С. 99–110.

20. Данканич Т.П. Організаційно-правові аспекти здійснення туристичної діяльності // Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету. Економічна науки. 2009. № 16 (частина 1).

21. Кобанець Л.О. Концепція управління розвитком рекреаційної діяльності. Донецьк: ІЕП НАН України, 2007. 192 с.

22. Кузьмін О.Є., Дубодєлова А.В., Кулиняк І.Я., Малкуш Х.Ю. Організування туристичної діяльності : навч. посібник. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2015. 352 с.

23. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). К.: Альтерпрес, 2005. 436 с.

24. Мальська М., Паньків Н., Ховалко А. Історія розвитку туризму : навч. посіб. Львів: 2016. 117 с. URL: <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/history-tour-development-Pankiv.pdf>.

25. Опанасюк Н.А. Право Європейського Союзу і національне туристичне законодавство // Український часопис міжнародного права: науковопрактичний журнал. 2002. № 4. С. 33-44.

26. Опанасюк Н.А. Правове регулювання туристичної галузі в Україні: його стан та необхідність вдосконалення // Вісник Донецького інституту туристичного бізнесу: щорічний науковий журнал. Вип. 6. 2002. С. 57-61.

27. Рибальченко Н.П. Стратегічні напрямки розвитку механізмів державного регулювання сфери туризму та курортів України // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. 2020. № 2 (13). URL: <http://vdu-nuczu.net/ua/potochnyi-nomer>.

28. Чан Тху Ван. Організаційно-правове забезпечення туризму у В'єтнамі (порівняльний аналіз з Україною): ... дис. к. ю. н. 12.00.07 – адмін.право та процес; фінансове право; інформац. право. Ін-т держави та права ім. В.М. Корецького. Київ, 2016. 206 с.

29. Черниш І. В. Формування антикризової політики держави у туризмі : монографія. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2014. 585 с.

30. Шведун В.О., Мельниченко О.А. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні: монографія. Харків: Вид-во НУЦЗУ, 2017. 153 с.

Інформаційні ресурси

1. Інтернет-ресурс Всеукраїнської громадської організації «Туристична асоціація України». URL: <http://www.tau.com.ua>.
2. Інтернет-ресурс Всеукраїнської Федерації роботодавців в сфері туризму. URL: <http://www.frtu.org.ua>.
3. Інтернет-ресурс Інституту туризму Республіки Польщі. URL: <http://www.intur.com.pl>.
4. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Всесвітньої туристської організації/ URL: <http://www2.unwto.org/>.
6. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
7. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA>.
8. Офіційний сайт світової спадщини ЮНЕСКО. URL: <http://whc.unesco.org>.

Розробник:

**доцент кафедри менеджменту,
д.держ.упр., с.д.**

Аліна ПОМАЗА-ПОНОМАРЕНКО